

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně

Archiv obce Bukovec

1915-1944

Inventář

EL NAD č.: 1632

AP č.: 310

Marie Schöntag

Horšovský Týn 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	7
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archivního fondu

Jméno vesnice Bukovec, ležící asi 7 km severovýchodně od Horšovského Týna, se poprvé objevuje v listině knížete Soběslava z roku 1177. Další písemná zmínka o Bukovci pochází z roku 1289, kdy byla ves v držení Jaroslava z Bukovce, kterému patřily i nedaleké Čečovice a který (nebo některý z jeho potomků) přenesl své sídlo z Bukovce do Čečovic. V letech 1355-1364 vlastnil Bukovec i Čečovice vladyka Jaroslav z Čečovic. Od roku 1364 se v držení Bukovce (stále jako součásti čečovického velkostatku) vystřídal mnoho dalších majitelů, až jej roku 1546 získal Jan mladší z Lobkovic a připojil ke svému panství Horšovský Týn, s nímž vesnice sdílela své osudy až do zrušení patrimoniální správy v polovině 19. století. Německý název Mogolzen, vzniklý asimilací z českého názvu, se poprvé objevuje v Berní rule roku 1654, která zde uvádí 13 sedláků a 2 zahradníky. Německý živel postupně ve vsi převážil, jak dokládají údaje Statistického lexikonu obcí z roku 1930, kdy se 235 osob z celkem 259 obyvatel Bukovce hlásilo k německé národnosti.

Organizace místní samosprávy se zásadně změnila po zrušení roboty a poddanství v roce 1848, především tzv. Stadionovým zákonem o prozatímním obecním zřízení ze 20. března 1849, který zrušil dosavadní pravomoc panských vrchnostenských úřadů. Obce tak mohly svobodně volit své zástupce, vyřizovat domovské záležitosti, samostatně vyřizovat vlastní agendu, uveřejňovat výsledky obecního hospodaření a zveřejňovat jednání obecních zástupců. Stadionovo zřízení určovalo dvojí působnost obce, a sice ve vlastních záležitostech a v záležitostech přenesených, které nařizoval stát. V každé obci se zřizoval obecní výbor, volený na tříleté období, který měl pouze usnášecí a dozorní moc, a obecní představenstvo jako užší orgán, složené z purkmistra a nejméně dvou radních. O vzniku ani následném fungování obecní samosprávy v obci Bukovec se nedochovaly žádné údaje.

V roce 1850 se Bukovec stal samostatnou obcí v politickém a soudním okrese Horšovský Týn v nově vytvořeném kraji Plzeňském. V roce 1859 byly vypracovány zásady nového obecního zřízení, avšak uplatněno bylo pouze ustanovení o domovském právu, které musel mít v některé obci každý státní občan. Domovská příslušnost mu poskytovala právo na chudinské zaopatření a právo nerušeného pobytu v obci, zatímco cizí příslušníci mohli být za určitých okolností vypovězeni. V roce 1864 bylo vydáno nové obecní zřízení a volební řád, podle něhož byl obecní výbor stejně jako podle Stadionova nařízení volen na tři roky, přičemž počet členů závisel na zalidněnosti obce. Obecní výbor volil ze svého středu obecní představenstvo, které se skládalo z obecního starosty a nejméně dvou radních. Obecní výbor měl usnášecí a dozorní moc a vyřizoval zvláště důležité záležitosti. Působnost obcí se dále dělila na samostatnou (správa obecního majetku, udílení domovského práva, záležitosti místní policie) a stále narůstající působnost přenesenou na obec zákonem (vymáhání pokut, školních platů, církevních příspěvků, volební záležitosti, živnostenské, zdravotní, sčítání lidu, některé zemědělské a lesní záležitosti, pojištění, péče o státní komunikace, postrk, daňové záležitosti, vojenské záležitosti, soudnictví, např. v poručenských záležitostech, v záležitostech pozemkových knih či v trestních věcech). Součástí přenesené působnosti byla i trestní pravomoc: starosta se dvěma obecními radními tvořili obecní trestní senát. Obce mohly ukládat peněžitou pokutu a vězení, někdy i vedlejší tresty. Přenesenou působnost obce vykonával starosta. Proti rozhodnutí bylo možno se odvolat k prvoinstančnímu politickému úřadu, tj. v případě Bukovce k Okresnímu úřadu v Horšovském Týně.

Obecní samospráva tak v podstatě v nezměněné podobě existovala až do roku 1918, kdy byla po vzniku samostatného Československa přijata a uvedena do praxe zcela odlišná ustanovení. Upraven byl především volební řád. Volilo se na základě vázaných kandidátních listin a podle zásad poměrného zastoupení, většinový systém byl odstraněn. Volební období bylo čtyřleté, v roce 1933 bylo prodlouženo až na 6 let, stejně jako tomu bylo v okresních a zemských zastupitelstvech. Obecní zřízení bylo novelizováno. Ve všech obcích byly povinně zřízeny finanční komise s rozsáhlou pravomocí, které měly právo kontrolovat veškeré obecní hospodaření. Řádnými orgány obcí bylo obecní zastupitelstvo, obecní rada, starosta a komise.

Po přijetí mnichovské konference došlo začátkem října 1938 k odtržení pohraničního území od Československé republiky. Také Bukovec byl v říjnu 1938 obsazen německým vojskem, které v

prvních dnech vykonávalo v obci správu. Hitlerovým výnosem z 1. října 1938 bylo realizováno připojení pohraničí k Velkoněmecké říši. Do 20. listopadu 1938 vykonávaly politickou správu první instance na odtrženém území okresní úřady v čele s hejtmany, v případě Bukovce se jednalo o Okresní úřad v Horšovském Týně. Okresní úřady byly 20. listopadu 1938 přejmenovány na tzv. úřady landráta. První fáze sjednocování sudetoněmeckého území s Říší byla dokončena na základě zákona z 21. listopadu 1938, který stanovil postavení tohoto území jako přímé součásti Říše. V jeho čele stál říšský komisař pro sudetoněmecká území, jímž byl jmenován vůdce sudetských Němců Konrad Henlein. Do 1. 5. 1939 byly postupně vytvořeny nové orgány státní moci. V další etapě byla podle zákona o zřízení župy Sudetské ze 14. 4. 1939 vybudována síť státních a samosprávných orgánů podle nacistického říšského vzoru. Součástí župy Sudetské se na základě tohoto zákona stala i obec Bukovec.

Činnost Obecního úřadu v Bukovci byla ukončena v květnu roku 1945, kdy moc v obci převzala místní správní komise.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O místě uložení písemností Archivu obce Bukovec před převzetím archivního fondu do Státního okresního archivu Domažlice není nic známo. Zápis o jejich převzetí do Státního okresního archivu Domažlice se nedochoval, ani ve spisu o fondu k Místnímu národnímu výboru Bukovec se o písemnostech obce Bukovec z předchozího období nenalézá žádná zmínka.

O osudech písemností Archivu obce Bukovec ani o případné skartaci dokumentů před jejich inventárním zpracováním ve Státním okresním archivu Domažlice či před jejich převzetím do archivu neexistují žádné písemné informace. Lze se proto domnívat, že ke ztrátě registratury, resp. k jejímu zničení, došlo ještě předtím, než bylo možno ji převzít do SOkA Domažlice.

V současné době je Archiv obce Bukovec uložen v prostorách Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně. Vzhledem k mizivému množství dochovaných písemností jej lze označit za torzovitý. O případném výskytu částí Archivu obce Bukovec v jiných archivech nebo archivních fondech nebyla nalezena žádná písemná informace.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archiv obce Bukovec je uzavřeným archivním fondem, který vznikl z činnosti Obecního úřadu Bukovec. Písemnosti fondu dosud nebyly ve Státním okresním archivu Domažlice zpracovány a neexistovala k nim žádná archivní pomůcka. Ve spisu o fondu se nenalézal žádný doklad, který by vypovídal o datu či množství jeho převzetí do Státního okresního archivu Domažlice. Po uspořádání tvoří fond Archiv obce Bukovec 2 úřední knihy (0,06 bm) a 0,02 bm spisů, jejichž časový rozsah je 1915-1944.

Při pořádání archivního fondu bylo přihlédnuto k Metodickému návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce čj. AS/1-284/00, k Metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 a k Základním pravidlům pro zpracování archivního materiálu (SAP 1960/II). Písemnosti archivního fondu nenesly žádnou signaturu, registraturní pomůcky se nedochovaly.

Ve fondu nebyla prováděna vnitřní skartace ani žádné vnitřní přesuny.

Na základě zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ze 30. června 2004, byly obě dochované knihy i spisy zařazeny do II. kategorie.

Jazykem obou knih je němčina.

Během uložení archivního fondu ve Státním okresním archivu Domažlice v něm nebyly prováděny žádné restaurátorské ani konzervátorské zásahy. Fyzický stav fondu je dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Minimum dochovaného materiálu v Archivu obce Bukovec skýtá jen velmi omezené možnosti badatelského využití, a to jak z hlediska tematického, tak i časového rozsahu. Obě dochované knihy se týkají vedení obecních účtů v první polovině 20. století. Z pokladního deníku, jehož položky mj. stručně informují o pracech prováděných v obci, lze vyčíst alespoň jména místních obyvatel a činnosti, resp. řemesla, s nimiž byli spojeni. V dochovaných spisech lze získat kusé informace o místním hřbitově a jeho úpravách.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Archiv obce Bukovec zpracovala, zinventarizovala a úvod k němu napsala ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně v březnu 2010 Marie Schöntag.

V Horšovském Týně 3. 1. 2011

Marie Schöntag

Seznam použitých pramenů a literatury

- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, JANÁK, Jan, DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-709-1.
- MACKOVÁ, Marie. K úřadování a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu, *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, s. 235-240.
- Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. *Sborník archivních prací*, 1960, roč. X, zvláštní příloha č. 2, Zásady pro pořádání archivů měst a obcí, s. 215-309.
- SCHELLE, Karel. *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-25-4.
- EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928-1948, *Paginae historiae*, 2006, č. 14, s. 485-546.
- *Unser Heimatkreis Bischofteinitz mit den deutschen Siedlungen im Bezirk Taus*. Eichstätt 1983, s. 184-187.
- PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách I. (A - H)*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1954, s. 236-237.
- LIEBSCHER, Karl. *Der politische Amtsbezirk Bischofteinitz*. Horšovský Týn 1913, s. 342-343.
- SOMMER, Johann Gottfried. *Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargestellt. VII. Band: Klattauer Kreis*. Prag 1839, s. 181.
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Český les - Domažlicko, historicko-turistický průvodce č. 9*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1998, s. 20-21.
- EDL, Jan. Přehled změn v územní organizaci politické správy v letech 1928-1948. *Paginae historiae*, 2006, roč. 14, s. 485-546.
- CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850-1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, ročník 56, s. 249-285.

Seznam použitých zkratk

AP	archivní pomůcka
AS	archivní správa
bm	běžný metr
č. k.	číslo kartonu
EL	evidenční list
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NAD	národní archivní dědictví
SAP	Sborník archivních prací
sig.	signatura
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv Plzeň
SOkA	státní okresní archiv

Inventární seznam

I. SPISOVÝ MATERIÁL

Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

1	Hřbitovní záležitosti (volba hřbitovního výboru, oprava hřbitovní zdi, hřbitovní účty)	1919-1943	N 1
2	Požární záležitosti (požární pojištění obecního lesa)	1944	N 1

II. ÚČETNÍ MATERIÁL

Účetní knihy

3	Hlavní kniha příjmů a výdajů	1931-1936	K 1
4	Pokladní deník	1915-1917	K 2

Název archivní pomůcky: Archiv obce Bukovec
Značka fondu: AO Bukovec
Časový rozsah: 1915-1944
Počet evidenčních jednotek: 3 (2 úřední knihy, 1 karton)
Počet inventárních jednotek: 4
Rozsah v bm: 0,08
Stav ke dni: 3. 1. 2011
Zpracovatelka archivního fondu: Marie Schöntag
Zpracovatelka archivní pomůcky: Marie Schöntag
Počet stran: 10
Počet exemplářů: 4
Schválil: Mgr. Radka Kinkorová
dne 03.01.2011 - čj. SOAP/010-0002/2011